

STANOWISKO
KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA

z dnia 17 grudnia 2010 r.

w sprawie zasad naliczania rekompensat dla ławników sądów powszechnych kadencji 2000 - 2003, biorących udział w rozpoznaniu sprawy na podstawie art. 165 § 2 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Krajowa Rada Sądownictwa stoi na stanowisku, że do ławników z kadencji 2000 – 2003, którzy nie zostali wybrani na następną kadencję, ale biorą udział w rozpoznawaniu spraw rozpoczętych z ich udziałem, należy stosować przepisy o ławnikach aktualne w dacie wykonywania przez nich czynności, nie zaś przepisy obowiązujące w czasie kadencji, na którą zostali wybrani. Wysokość świadczeń pieniężnych należnych tym osobom z racji pełnienia funkcji po ustaniu kadencji (tj. po końcu roku 2003) powinna być zatem ustalana na podstawie przepisów obowiązujących odpowiednio w latach 2004 – 2007 lub 2008 – 2011 (w zależności od daty czynności).

Uzasadnienie

W myśl §§ 3 i 4 art. 172 ustawy z 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Usp) w wersji pierwotnej:

-ławnik za czas zwolnienia od pracy w związku z wykonywaniem czynności w sądzie otrzymuje równowartość utraconego wynagrodzenia za pracę w wysokości ustalonej jak ekwiwalent za urlop wypoczynkowy,

-ławnik, który nie pozostaje w stosunku pracy, za czas wykonywania czynności w sądzie otrzymuje rekompensatę pieniężną, a wysokość tej rekompensaty określi Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych, w drodze rozporządzenia.

Wysokość rekompensaty, o której mowa, została określona w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 17 maja 2000 r. w sprawie rekompensaty dla ławników nie pozostających w stosunku pracy za czas wykonywania czynności w sądzie (Dz. U. Nr 65, poz. 773).

Art. 172 Usp został zmieniony przepisem art. 1 pkt 41 ustawy z 28 listopada 2003 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o prokuraturze, ustawy - Prawo o ustroju sądów wojskowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 228, poz. 2256). W myśl §§ 3 i 4 art. 172 Usp w nowym brzmieniu:

-ławnik, za czas wykonywania czynności w sądzie, otrzymuje rekompensatę pieniężną,
-wysokość rekompensaty za jeden dzień pełnienia obowiązków ławnika wynosi 3 % kwoty bazowej, stanowiącej podstawę ustalania wynagrodzenia zasadniczego asesora sądowego.

W powyższej nowelizacji najistotniejsze są następujące elementy:

1. Nie ma już mowy o ławnikach pozostających i nie pozostających w stosunku pracy – każdemu z nich należy się świadczenie pieniężne w tej samej wysokości.
2. Wysokość tego świadczenia („rekompensaty za jeden dzień pełnienia obowiązków ławnika”) reguluje ustawa, a nie rozporządzenie.
3. Podstawą ustalenia wysokości świadczenia, o którym mowa, jest wynagrodzenie asesora.

Ustawa zmieniająca, o której mowa, weszła w życie 14 stycznia 2004 r., jednak jej art. 15 stanowi, że przepis art. 172 Usp w brzmieniu przez nią nadanym, stosuje się do ławników w sądach powszechnych oraz ławników w sądach wojskowych, których kadencja rozpoczyna się od dnia 1 stycznia 2004 r.

Z kolei art. 17 ustawy nowelizującej stanowi, że do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w [określonych] ustawach, w tym w Usp, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, zachowują moc przepisy dotychczasowe.

Należy zatem uznać, że rozporządzenie z 17 maja 2000 r. straciło moc, ponieważ:

-uchylono upoważnienie ustawowe do wydania rozporządzenia określającego wysokość rekompensaty dla ławnika nie pozostającego w stosunku pracy, a ponadto
-art. 17 ustawy nowelizującej utrzymywał w mocy tylko te przepisy wykonawcze, które miały zostać zastąpione nowymi przepisami wykonawczymi.

W dniu 22 kwietnia 2009 r. weszła w życie kolejna nowelizacja art. 172 Usp (vide: art. 1 pkt 7 ustawy zmieniającej z 20 marca 2009 r., Dz. U. z 2009 r. Nr 56, poz. 459).

Zgodnie z §§ 3 i 4 komentowanego przepisu:

-ławnik za czas wykonywania czynności w sądzie otrzymuje rekompensatę pieniężną,
-wysokość tej rekompensaty wynosi 1,9 % podstawy ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego.

Utrzymano zatem zasadę, że ławnikom należy się takie samo wynagrodzenie, bez względu na to, czy pozostają w stosunku pracy, czy też nie, nadal też wysokość przysługującej

im rekompensaty wynika z ustawy, a nie rozporządzenia. Zmieniła się jedynie podstawa ustalenia jej wysokości, którą stało się wynagrodzenie sędziego, a nie asesora. Ta ostatnia zmiana była konieczna, skoro instytucja asesora sądowego została wyeliminowana z porządku prawnego.

Zgodnie z art. 165 § 2 Usp po upływie kadencji ławnik może brać udział jedynie w rozpoznawaniu sprawy rozpoczętej wcześniej z jego udziałem, do czasu jej zakończenia.

Zasadniczym pytaniem jest zatem, czy przepisy dwóch omówionych nowelizacji mają zastosowanie tylko do tych ławników, których kadencja trwała lub rozpoczęła się, gdy weszły w życie, czy także do tych osób, które od 1 stycznia 2004 r. pełniły lub pełnią nadal obowiązki ławnicze na podstawie art. 165 § 2 Usp.

Art. 15 ustawy z 28 listopada 2003 r., stanowi *expressis verbis*, że „nowy” przepis art. 172 Usp ma zastosowanie tylko do tych ławników, których kadencja rozpoczyna się od dnia 1 stycznia 2004 r. Natomiast rozporządzenie z 17 maja 2000 r. straciło moc. Gdyby więc oprzeć się na literalnym brzmieniu tych przepisów, to okazałoby się, że do ławników kadencji upływającej w 2003 r.:

- pozostających w stosunku pracy - stosuje się art. 172 § 3 Usp w brzmieniu pierwotnym, tj. za czas zwolnienia od pracy w związku z wykonywaniem czynności w sądzie przysługuje im równowartość utraconego wynagrodzenia za pracę w wysokości ustalonej jak ekwiwalent za urlop wypoczynkowy,
- niepozostających w stosunku pracy – w istocie nie ma podstaw do naliczenia im rekompensaty pieniężnej za czas wykonywania czynności w sądzie.

Taka wykładnia jest nie do przyjęcia w demokratycznym państwie prawnym. Nie ma też racjonalnych podstaw, by tak dalece różnicować sytuację ławników, którzy obecnie wykonują czynności, bez względu na to, czy ich kadencja trwa, czy upłynęła w 2003 r. Należy bowiem stwierdzić, co następuje:

- Istnieje luka prawna w zakresie uregulowania prawa do rekompensaty dla ławników kadencji, która upłynęła w 2003 r. Zachodzi zatem konieczność dokonania wykładni przepisów.

-Art. 165 § 2 Usp używa określenia „ławnik” w stosunku do osób, których kadencja ławnicza upłynęła, lecz nadal uczestniczą w rozpoznawaniu spraw rozpoczętych z ich udziałem. Osoby te zachowują, choć w ograniczonym zakresie, status ławnika.

-Ławnicy, których kadencja trwa oraz ci, którzy uczestniczą w rozpoznawaniu spraw na podstawie art. 165 § 2 Usp, wykonują czynności procesowe tego samego rodzaju (ich rola jest dla postępowania sądowego identyczna), a zatem zróżnicowanie przysługujących im świadczeń należy ocenić w świetle zasady równości wobec prawa i zakazu dyskryminacji. Zdaniem Rady nie ma racjonalnych przesłanek uzasadniających odmienne traktowanie tych grup ławników w zakresie należnej im rekompensaty za pełnioną przez nich funkcję.

W tym stanie rzeczy należy odejść od wykładni językowej na rzecz systemowej i uznać, że do ławników kadencji 2000-2003, działających na podstawie art. 165 § 2 Usp ma zastosowanie art. 172 Usp w brzmieniu aktualnym dla wykonywanych przez nich czynności.